

F-2

Impuls nr. 1/83

BOKANMELDELSE

THE SELF —

YOURS, MINE OR OTHERS ?

A dialectic View

ANMELDT AV ARILD BERGLUND

Boka har et mål som formuleres eksplisitt; å utvikle en dialektisk basert selv-modell. Et slikt selv-begrep vil være sentralt for beskrivelse av utvikling i generell forstand, såvel som for fruktbare studier av interaksjonsformer. Arbeidet har også en rent pragmatisk bakgrunn, i den forstand at de sentrale begreper er utviklet under arbeid med pasienter - med det formål å kunne forstå disse som levende/dynamiske selv i perseptuell forandring.

Sett fra et tradisjonelt psykologisk perspektiv blir det en økende mengde av uvante begreper å forholde seg til. Det er et klart samsvar mellom Anne-Lise Lovlies filosofiske utgangspunkt og den modell som etterhvert utvikles. Som hun selv påpeker blir det en noe overfladisk beskrivelse av de mer filosofiske problemer og begreper hun benytter seg av. Rent praktisk er dette kanskje ikke til å unngå, men det er synd fordi det åpner muligheten for en diffus psykologisering, eller skaper fare for at de originale begrepene i denne konteksten ikke bevarer sine opprinnelige egnenskaper.

Selvbegrepet som utgangspunkt

"Selv" synes for eksempel i større grad enn "personlighet" å være fruktbart fordi det gir et mer ikonisk bilde av forholdet mellom erfaring/empiri og teoretisk beskrivelsesplan, med andre ord en anvendelig metafor. Det hevdes imidlertid ikke at det er noe identisk samsvar mellom begreper og fenomener - problematikken teori/praksis bibeholdes naturligvis, men blir i stor grad synliggjort i og med en dialektisk metode.

"Selv" ivaretar mennesket som en reflektiv prosess, og det må forstås både som subjekt og objekt. "Selv" som sentral term understreker det fenomenologiske utgangspunkt. Mennesket kan ikke, som ontologisk størrelse, stykkes opp og isoleres, men må forstås i sin kontekst

---

BOKANMELDELSE

---

som "person-in-the-world" i tråd med for eksempel Heidegger eller Bateson. Data som ofte ville betegnes som individuelle, sosiologiske eller antropologiske vil ved slik tenkning kunne integreres og utgjøre en meningsfull basis. "Selv" vil også være egnet for en dialektisk forståelse av mennesket.

Teoretiske fundament

Boka aksepterer ikke dualistisk tenkning, men understreker betydningen av et "one-world-view". Det eksisterer altså ingen apriorisk distinksjon mellom størrelser som subjekt/objekt, tanke/følelse, indre/ytre osv. Det blir heller snakk om strengt nødvendige relasjoner hvorved det ene (individ, del) ikke kan tenkes og forstås meningsfullt uten det andre (kontekst, helhet).

Nok en gang understrekes det dialektiske preg (boka gjentar dette standpunkt flere ganger). Kierkegaard står meget sentralt med sin tese "The self is a relationship which relates to itself, or is that in the relationship that the relationship relates to itself". Selvreferanse og selvrefleksjon er en egenskap som Anne-Lise Løvlie eller mitt skjønn understreker viktigheten av.

Eksistensialistisk tenkning har også inspirert i betydelig grad. Sartres begreper essence/existence er av primær viktighet. [existence er forutsetning for essence. Utvikling og handling (self-action-self) fordrer en frigjøring fra konvensjoner og regler. Man kan ikke leve bare sin essence. Men å overskride denne genererer angst. Angst i en slik sammenheng vil være naturlig og et nødvendig innslag i vår utvikling.

Teorien er fenomenologisk. Mennesket kan velge med hensyn til om det vil være identisk med sitt innhold. Eller det kan relatere seg til sin essence - "question it, change it or choose it". Dette vil i psykologisk sammenheng føre til et synspunkt som impliserer en stor grad av frihet og ansvar. Individene vil betraktes som i utgangspunktet ressursrike og med betydelige potensialer.

Utvikling

Livet og trang til å leve postuleres. Liv innebærer handling. Utvikling kan da generelt sees som et forhold (tese-antitese og "auf-heben" i Hegeliansk forstand). Det virker da også som det er stor grad av samsvar mellom Piagets modell og beskrivelse av utvikling og det syn som Anne-Lise Løvlie har. Livet starter i en organismisk tilstand. Ved omgang med verden vil den opprinnelige totalitet gi opphav til relasjoner subjekt-objekt. Barnet vil ikke bare persipere miljøet autosentrisk, men ved en økende grad av differensiering (objektivisering/subjektivisering) vil en mer allosentrisk form dannes. Det som skjer med verden skjer med meg. Det som skjer med meg skjer med verden. Selvet som relasjon dannes. Videre vil selvet i qjen kunne bidra til utvikling av seg selv.

BOKANMELDELSE

En mer utførlig beskrivelse av dette punkt vil falle vanskelig. Boka tar opp flere syn, for eksempel Piaget, Schachtel, Duval & Wicklund, Freud og Mead. Anne-Lise Lovlie reserverer seg mot tendensen til å årsaksattribuere selvdannelsen ensidig til sosiale variabler. Hun poengterer nok en gang at det levende individ og den omgivende kontekst må forstås dialektisk. Barnet/individet er ikke noen passiv mottaker.

Overgangen fra organismisk til symbolsk selv er et resultat av handling. Mening etableres ved totaliteten subjekt-handling-objekt. Å kunne predikere konsekvenser av handling er å inneha mening. Tap av mening vil være angstskapende. Feed-back på handling vil derfor være nødvendig. Mening vil videre kunne manifestere seg som "funding". Ved meningsfull handling vil individet bli "funded". Varme og positivt selvbilde vil være vesentlig for en sunn utvikling. Det naturlige forløp for utviklingsprosessen er kontinuerlig (i og med at liv er utvikling). Hindre kan oppstå i form av manglende muligheter for handling, angst, mangel på miljø/objekter. Et repeterende "tema" vil da bli resultatet, og videre vekst vanskelig-gjøres.

Kroppen er det senter vi bygger opp selvet omkring. Det organis-miske og det symbolske forenes ved de fenomener som er forsøkt be-skrevet ved begrepene handling, angst, selvbetragtning (self-esteem), dialektikk og "funding". Et bredt spekter av "funding" vil være en barriere mot alvorlige problem. Et "velforankret" individ vil i alminnelighet måtte utsettes for ekstrem avvisning dersom det skal utvikle patologi av vedvarende betydning. Som tidligere nevnt er andres bifall, empati og varme en buffer mot slike tilstander. Slike forhold understrekes av Anne-Lise Lovlie i den hensikt å vise at selvet må betraktes som å inkludere andre(s) på en svært konkret måte. Hun sier blant annet: "The self is developed and maintained with the other; self/other is a unity, and the development of the self can only be understood as the development of the selv-and-the-other."

Ved å velge seg en dialektisk betraktningssmåte unngår hun (i hvert-fall i stor grad) vesentlige problemer av kausalistisk natur. Moti-vasjonsfaktorer ansees som "intrinsic" i erfaring - dialektikken innbefatter i dette tilfelle motivasjonsaspektene i seg selv.

Gjennom en dialektisk utviklingsprosess vil organismiske og symbol-ske funksjoner bli direkte interrelaterte. Vi får et "selv-i-verden" som kan relatere seg til seg selv, dvs. betrakte seg selv som objekt. Barnet vil også utvikle en indre dialektikk. For meg synes hennes syn å likne i stor grad på Rogers metaforer "self-regard" og "con-ditions of worth". Selvet vil forandre persepsjonen av den ytre verden til å passe indre prosesser/relasjoner.

Praktiske implikasjoner av hennes syn på vekst og utvikling vil kort kunne oppsummeres ved at man må studere mor/barn-interaksjon som et fenomen og i relasjon til f.eks. angst/selvbetraktning.

En del følger av teorien — kort skissert

Det vil være viktig å kjenne seg selv, sine begrensninger og kvaliteter som terapeut. Det er jo terapeuten som i stor grad må skape den type relasjon som kan gi rom for forandring. Målet er en åpen atmosfære hvor de impliserte selvstrukturer kan bli differensiert ved at en samtidig lærer seg selv og andre å kjenne bedre. Anne-Lise Løvlie nevner bl.a. "part process analyses" som en metode for å studere interaksjonsformer. Ved å indentifisere hvordan mennesker (f.eks. par/ektepar) lever i ymse (alminnelige) situasjoner, vil en ofte kunne betrakte hvorledes de handler og metakommuniserer i relasjon til slike situasjoner (themes) og hvordan personene gjennom dette implisitt definerer deres forhold til/overfor hverandre. Under slik analyse vil innholdet i den kommunikasjon man har valgt å studere være "the theme". Man studerer ofte følelser som leveres i denne situasjonen (metakommunikasjon). Som en del av all kommunikasjon er den funksjon den igjen tjener på et annet nivå, nemlig å stadfeste relasjonen. Hos mennesker med forskjellige samlivsvansker vil disse "themes" gjentas med samme forløp og utkomme. Da vil terapeutens oppgave være å hjelpe til å legge grunnen for en mulig transcending og en ny forståelse/kunnskap i forhold til slike repeterende relasjoner.

Boka har for det meste vært interessant og stimulerende lesning. Ut fra vår teoretiske bakgrunn som alminnelige psykologi-interesserte er de relativt abstrakte filosofiske begrepene blitt lett forståelige. Likevel har det ikke vært lett å skulle redegjøre for eller kommentere bokens innhold. Språket lar seg ikke lett "oversette". Boken har også en tendens til å gjenta seg selv i stor grad. Dette har vel kanskje vært hensikten - ettersom hun startet med udefinerte, åpne begreper som etterhvert har fått sitt innhold. Blide aspekter kan også distrahere.

Når man nærmer seg praktiske følger (terapeutisk anvendelse) av denne tenkemåten virker det som om resultatet blir commonsensisk og selvfølgelig. Ønsker man å avvise metoder av atferdsterapeutisk karakter og heller hjelpe individer til egen aktiv innsats i de aktuelle relasjonene bringer kanskje ikke Anne-Lise Løvlie med denne boka noe særlig nytt. Men (dette siste er jo min subjektive intuisjon) boka har i store trekk gått "nye veier" og er som sagt interessant og stimulerende.

Løvlie, Anne-Lise:
The Self - Yours, Mine or Oubters?
A dialectic View.
Universitetsforlaget 1982
153 sider, pris kr. 135,-